

**Никифорчук Вадим Дмитрович,**  
співробітник Державного бюро  
розслідувань, кандидат юридичних наук;

**Чемерис Дмитро Дмитрович,**  
ад'юнкт докторантури та ад'юнктури  
Національної академії внутрішніх справ;

**Іванчук Наталія Віталіївна,**  
старший науковий співробітник відділу  
організації наукової діяльності та захисту  
прав інтелектуальної власності  
Національної академії внутрішніх справ,  
кандидат юридичних наук

## **КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА БЕЗВІСНИХ ЗНИКНЕНЬ ВОДІЇВ АВТОТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ**

**Анотація.** В представлених тезах надано кримінологічну характеристику безвісним зникненням водіїв автотранспортних засобів, що здійснюють перевезення вантажів на великі відстані. Описано чинники, що призводять до втрати зв'язку з водієм. Акцентовано увагу на можливості вчинення злочинів у відношенні водія, наведено приклади з практики.

**Ключові слова:** кримінологічна характеристика, водій автотранспортного засобу, чинник, злочин, організована злочинна група.

**Summary.** The presented theses provide criminological characteristics of the unknown disappearance of drivers of vehicles transporting goods over long distances. The factors that lead to loss of communication with the driver are described. Emphasis is placed on the possibility of committing crimes against the driver, examples from practice are given.

**Keywords:** criminological characteristics, driver of the vehicle, factor, crime, organized criminal group.

Кримінологічна характеристика займає важливе місце в дослідженні окремих видів (груп) злочинів. Вона сприяє виявленню найбільш значимих і суттєвих показників (ознак) видів (груп) злочинів, є базою для розробки і реалізації заходів попереджувального впливу. У кримінології вже давно відомий термін «кримінологічна характеристика» окремої групи (виду) злочинів.

Під кримінологічною характеристикою розуміється сукупність ознак злочинних діянь, що відбивають: 1) їх просторово-часові параметри (місце в загальній сукупності злочинів, зв'язки з іншими видами злочинів, основні тенденції розвитку тощо); 2) особливості, що мають значення для розуміння детермінант злочинних проявів (властивості, що передбачають відповідні особливості особистості

злочинців, криміногенні ситуації, характер взаємодії особистості і ситуації, обставин вчинення злочинів); 3) особливості, що мають значення для організації попереджувальної роботи (характер зв'язків між елементами комплексу ознак, специфічних для тих або інших категорій злочинів, вплив діяльності правоохоронних та інших державних органів, громадських організацій на протиправну поведінку [1, с. 23].

В аспекті дослідження, під водіями автотранспортних засобів розуміються водії вантажних автомобілів, що здійснюють перевезення вантажів на великі відстані. Як свідчить практика, безвісні зникнення даної категорії осіб обумовлені обставинами як кримінального так і некримінального характеру. У першому випадку мова йдеться про вчинення злочину у відношенні водія, у другому про втрату зв'язку з водієм внаслідок об'єктивних та суб'єктивних причин. При цьому, авторами виділено ряд чинників, що можуть призвести до втрати зв'язку з водієм [2, с. 24]:

- відсутність зони покриття операторів мобільного зв'язку між містами та/або технічні несправності засобів зв'язку;
- відсутність обладнаних місць відпочинку та технічного обслуговування;
- слідування по маршруту в нічний час одного водія без змінщика;
- вимушена зупинка по технічним причинам;
- дорожньо-транспортна подія;
- вживання спиртних напоїв;
- використання послуг повій, якими насичені траси поблизу великих міст;
- очікування в пункті пропуску через державний кордон;
- вчинення злочину у відношенні водія.

Вчинення злочинів щодо водіїв даної категорії характеризується високим ступенем латентності та зустрічається доволі рідко. Так у підрозділі, де працював один із авторів, із загальної кількості повідомлень про зникнення осіб (200 фактів у 2019 році), 3 випадки пов'язані з подібними ситуаціями (транзитний проїзд через район обслуговування), що становить 1,5 %. Однак ці статистичні дані можуть корелюватися враховуючи латентний характер вчинення злочинів у відношенні водіїв.

Окремої статистики стосовно розшуку безвісно зниклих водіїв в Україні не існує. Але в ході обміну досвідом з оперативними працівниками багатьох підрозділів Національної поліції України стало відомо, що подібні випадки найчастіше мають місце в районах, де розташовані великі підприємства, що експортують продукцію в інші держави і мають як власні автотранспортні станції, так і орендують транспортні ресурси в інших організаціях.

Ситуації, коли водій став жертвою злочину в багатьох випадках характеризуються наступними ознаками:

- відсутність можливості встановити телефонний зв'язок з водієм його родичами в обумовлений час;

- відсутність у представників фірми за місцем роботи можливості зв'язатися з водієм;

- постачальник (власник транспортного засобу) не може встановити контакти з організацією-замовником (у випадку введення в оману постачальника послуг перевезення внаслідок злочинних дій задля доставки вантажу в хибний пункт призначення).

- наявність у водія великої суми готівки після розрахунків за товар;

- знайдення покинутого транспортного засобу, на якому пересувався розшукуваний, особливо з ознаками викрадення вантажу, слідами крові тощо;

- отримання повідомлення безпосередньо від водія або по телефону від сторонніх осіб.

На думку автора, доцільно навести декілька прикладів з практичної діяльності оперативних підрозділів.

У 2015 році до відділення поліції надійшло повідомлення про безвісне зникнення водія із сідловим тягачем, який здійснював перевезення сировини (патоки) з крохмальнопаточного комбінату, розташованого в Дніпропетровській області до Білорусії. Знайти водія і машину вдалося протягом доби через місцевий пункт митниці, де було отримано номери мобільних терміналів всіх водіїв, які перевозять патоку по цьому маршруту (близько 50 номерів телефонів). При здійсненні телефонної розмови з кожним із цих водіїв, було встановлено, що розшукувана машина стоїть біля однієї із заправок на території суміжної області. При виїзді на місце, в ході відпрацювання інформації, було встановлене місце знаходження транспортного засобу та водія, який будучи в нетверезому стані вступив в інтимний зв'язок з місцевою повією та у відношенні якого було вчинено шахрайство.

У 2016 році був розшуканий водій, який займався перевезенням бензину на тягачі з автоцистерною. Зловмисники через мережу Інтернет, використовуючи фіктивний сайт, домовилися із постачальником про доставку бензину із заводу, розташованого в Луганській області до Івано-Франківської області. Коли автоцистерна слідувала транзитом через інший регіон, зловмисники, заздалегідь спланувавши свої дії та знаючи маршрут, обманим шляхом змусили представників фірми-постачальника змінити кінцевий пункт призначення. В результаті машина прибула на проміжну нафтопереливну станцію, а водія під загрозою застосування фізичного насильства змусили відкрити крани та спорожнити цистерну у заздалегідь підготовлені ними ємності. У водія також забрали мобільний телефон, вивезли на значну відстань і покинули за територією населеного пункту. Потерпілий допомогою сторонніх осіб відразу не скористався і тривалий час ішов пішки назад

до машини, що ускладнило дії поліції щодо розшуку злочинців у зв'язку із втратою часу.

20.10.2019 року на території Рівенської області група озброєних осіб проникла на територію фермерського господарства і здійснила розбійний напад на два орендованих вантажних автомобілі із 40 тонами сої. Водіїв під загрозою застосування фізичного насильства змусили їхати в обумовленому злочинцями напрямку. В ході проведення першочергових заходів, причетних до злочину осіб було затримано [ 3 ].

Як видно із наведених прикладів, часто мають випадки вчинення злочинів у відношенні водіїв членами організованих злочинних груп. А щодо водіїв, які здійснюють міжнародні перевезення – також і членами злочинних організацій з транснаціональними зв'язками [4].

Опис характерних ознак безвісних зникнень водіїв транспортних засобів потребує детального вивчення і на думку автора, повинен бути предметом подальших наукових розробок.

### ***Список використаних джерел***

1. Пономаренко Ю. Г. Кримінологічна характеристика злочинності у сфері незаконного наркообігу. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*, 2003, 23.с.

2. Никифорчук Д.Й., Чемерис Д.Д. Актуальні проблеми розшуку безвісти зниклих водіїв автотранспортних засобів. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 1 (17). С. 22–29.

3. МВС України. Національна поліція України. Офіційний сайт. Новини. URL: <https://mvs.gov.ua/>

4. Никифорчук Д. Й. Чемерис Д. Д. Актуальні проблеми протидії транзиту наркотиків територією України до Європи. 6th International Scientific Conference “Science progress in European countries: new concepts and modern solutions”: Papers of the 6th International Scientific Conference. April 19, 2019, Stuttgart, Germany. Pp. 223–236.

***Політова Анна Сергіївна,***

доцент кафедри юридичних дисциплін  
Донецького юридичного інституту МВС  
України, кандидат юридичних наук,  
доцент

### **АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ**

**Анотація.** У статті проаналізовано стан протидії торгівлі людьми в Україні.

**Ключові слова:** протидія, торгівля людьми, порушення прав, рабство, злочинність